

Emne 1: Industrialisering og arbejderklasse

Opgaveformulering:

- Med udgangspunkt i oplysninger fra mindst to fremstillinger om perioden skal du gøre rede for arbejderklassens forhold under industrialiseringen i perioden o. 1870-1900.
- Foretag herefter en kildekritisk analyse af Christian Christensens barndomserindringer med fokus på beskrivelsen af familiens arbejdsforhold og levevilkår.
- Diskuter og vurder afslutningsvist den samtidige litteraturs betydning for arbejderklassens vilkår i perioden. Perspektiver til mindst én tekst fra undervisningsforløbet i dansk i denne del af opgaven.

Bilag:

- Christian Christensens barndomserindringer om fattigdom i 1887

Christian Christensen om fattigdom i 1887

Fra: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/christian-christensen-om-fattigdom-i-1887/>

Kildeintroduktion:

Anarkisten og syndiklisten Christian Christensen (1882-1960) nedskrev i sine sidste leveår sine barndomserindringer. Han døde, inden værket var tilendebragt, men takket være hans ven, digteren Halfdan Rasmussen (1915-2002), blev det alligevel udgivet i de to bind, En rabarberdreng vokser op (1961) og Bondeknold og rabarberdreng (1962), siden samlet i Erindringer (1992). Christian kom med sin familie fra Lolland til fattigkvarteret "Rabarberland" på Nørrebro i København i 1887. Her fortæller han om tilflytternes kamp for at overleve.

Allerede medens far arbejdede i de første uger, forklarede mor mig, at hun frygtede for, at vi ikke kunne klare os med fars løn - så dyrt alting var.

På Lolland havde mor suppleret fars løn ved at binde krans og lignende. Så snart vi var flyttet ind i Skyttegade, begyndte hun at se sig om efter arbejde. Farbrors kone i Korsgade maskede[1] uldveste. På mors spørgsmål om hun ikke kunne få sådant arbejde, blev der svaret, at der ikke var flere veste, end hun selv kunne overkomme. Oppe på anden sal i den mellembygning i nr. 8, hvor vi boede, var der uden for et vindue anbragt et stort sold[2], hvor der blev tørret noget. Vi fik snart at vide, at dette noget var tændstikæskehylstre, som konen klistrede sammen. Selv om mor var bange som en hare for de mennesker, vi boede sammen med, måtte hun op og tale med denne tændstikkone. Men også her var henvendelsen forgæves. Tændstikfabrikken på Nicolaivej var ved at prøve en maskine, der kunne udføre klisterkonernes arbejde, så de blev snart fyret alle sammen. Men alligevel gav denne kone mor en fidus. Hun forklarede, at lige overfor Gosch tændstikfabrik på Nicolaivej havde en grosserer en ildtænderfabrik, hvor mor sikkert kunne få hjemmearbejde med at lave ildtændere, hvis hun gik derud og bad om det. Så gik mors første vandring til Nicolaivej - og denne vandring fortsatte i en menneskealder.

Fra ildtænderfabrikken fik mor to prøver med hjem - en på en lille og en på en stor ildtænder. Hvad var en ildtænder? Dens eksistens forudsatte, at alle rum i menneskenes boliger da opvarmedes ved kakkelovnsfyring, også borgerskabets. For at lette optændingen med papir og tynde pinde trådte ildtænderen til. Den bestod af en spån snoet af tre á fire gange rundt, beviklet med en tråd og derefter dyppet i harpiks. Det sidste besørgede grossererens arbejdsmænd, medens det var vor opgave at lave ildtænderne. At skaffe nogle gamle sække hos en kludekræmmer var nemt nok. De to bedste blev udtaget til at bære spåner og ildtændere i, medens resten blev klippet i firkantede stykker, så trådene på hver led passede til at binde om den snoede spån. At skaffe spåner var mere vanskeligt. Efter meget renderi fandt mor endelig et savskæreri på Herluf Trollesvej, hvor de høvlede brædder, og affaldsproduktet, de lange bløde spåner, egnede sig udmærket til ildtændere.

Men der var run på disse spåner. Den første dag mor mødte op med sin sæk, var der fire koner og to mænd, der sloges om spånerne. Mor var bange, og hen på eftermiddagen kom hun hjem uden spåner. Det samme skete dagen efter. Først den tredje dag fik hun en sæk spåner. Og det skete kun fordi arbejderen, der passede maskinen, fik medlidenhed med hende og jog de andre væk fra spånerne, idet han sagde: "Væk med jer, den kone har ventet i tre dage, og nu er det hendes tur!" Og han smed spånerne hen til mor. Da et par af konerne indså, at de ingen spåner fik, før mors sæk var fyldt, hjalp de hende med at samle spåner sammen og stoppe dem i hendes sæk.

Da sækken var fyldt, blev mor så glad og lykkelig, at hun takkede de to koner og arbejderen. Medens hun stod og bandt for sækken, hørte hun, at den ene kone sagde til den anden: "Sikken en guds lort fra landet." Mor var godt klar over, at det var hende bemærkningen gjaldt, men for hende betød spånerne mad til børnene derhjemme, så hun svingede stille sækken på nakken, og så begyndte den første vandring fra Herluf Trollesvej til Rabarberlandet med den tunge sæk.

Det var den store vandring for at skaffe lidt mad. Og efterhånden som vandringerne gentoges, faldt de sidste læser undertøj af hende, så kun en tynd kjole dækkede hende for profane blikke, men ikke for den isnende gennemtræk på savskæreriets og for vinterkulden. (...)

Vi begyndte at lave de små ildtændere. Skønt disse ikke var større end bredden af en barnehånd, så husker jeg, at jeg ikke rigtig kunne komme efter at sno spånen. Så blev arbejdet delt. Mor snoede dem af spånen og satte en halv snes stykker ad gangen mellem mine ben, hvor jeg holdt dem fast, til jeg fik bundet bånd om dem. I begyndelsen bandt jeg "kællingeknuder", der gled på igen, men snart lærte jeg at binde rigtige knuder, der holdt.

Ikke fem år gammel gjorde jeg min entre i arbejdets verden. Efterhånden blev vi øvede, men det skulle jo også gå hurtigt. For 500 små ildtændere fik mor 25 øre af grossererens på Nicolaivej. For disse 25 øre fik mor nede hos spækhøkeren et kvart rugbrød og en halv fjerding madfedt. Denne ration pr. dag kunne dårligt holde sulten fra døren. Vi gik derfor snart over til store ildtændere, der blev betalt med 35 øre per 500 stk. Når mor var heldig og fik tilstrækkeligt med spåner i rette tid, kunne vi med disse 35 øre om dagen klare fedtebrød og lidt salt.

Men ofte var det helt galt med spånerne. Hen under aften var det tit kun blevet til en halv sækfuld. Så blev det natarbejde. Når far og de to mindste var faldet i søvn, tog mor og jeg fat. Det gjaldt om at komme ud med 500 ildtændere næste morgen og skaffe mad til sultne munde den kommende dag. Senere har mor fortalt mig, at jeg ofte faldt i søvn under dette natarbejde. Selv husker jeg kun een nat. Jeg vågnede ved, at mor bad mig bønligt om at fortsætte, da vi ellers ikke kunne få mad næste dag. Jeg erindrer, at jeg tog mig mægtigt sammen og begyndte at binde - men hvor længe? Jeg hørte langt borte mors stemme. Jeg var nok bevidst. Mor ruskede i mig, og endelig hørte jeg, at hun lovede mig et toøres wienerbrød, blot jeg ville binde. Og jeg bandt og bandt i kamp mod sult og søvn. Og endelig da morgenen gryede, og vinduernes farve skiftede fra sort til lysegråt, havde vi sejret - de 500 ildtændere var færdige. Jeg vågnede ved, at mor slæbte mig hen til sengen og kyssede mig "godnat". Det kys blev meget glad for. Om jeg fik det toøres wienerbrød husker jeg ikke, men kysset husker jeg.

Ordforklaringer m.m.

[1] Maske: Strikke, knytte sammen.

[2] Sold: Et stort fladt net.